

A könyv függelékében közölt statisztikai adatok külön figyelmet érdemelnek. Hazánk 91 felsőfokú intézménye oktatóinak és hallgatóinak létszámadatait egyetemenkénti és karonkénti bontásban logikusan csoportosított, áttekinthető táblázatokban közli. A létszámadatokat az egyetemi könyvtárak főbb állományadatainak felsorolása zárja illusztrálván, hogy a felsőoktatási intézmények szerves tartozékai a megfelelő állománnyal rendelkező egyetemi könyvtárak.

Összefoglalásképpen megállapítható, hogy a kiadvány, amely öt nyelven elsőként mutatja be a világnak a magyar felsőoktatás rendszerét, jól sikerült. A könyv erőssége: tömör fogalmazása és a helyes arányokban felépített tematikus szerkezete, melyekhez jól simul a kiválóan összeválogatott érdekes és gazdag képanyag. A külföld számára készített kiadványért a szerző mellett dicséret illeti GÖNCZI Bélát, aki a szöveget rajzokkal illusztrálta és az izlőses borító- és kötéstervet készítette, továbbá az Egyetemi Nyomdát, amely a kiadók célkitűzésének megfelelő köntösben jelentette meg ezt a fontos reprezentatív kiadványt.

/Móra L./

□.

FOLYÓIRATSZEMLE

87/67

002.532.1/.2:001.814:019.941.2

A tudományos dokumentumok alakjának tökéletesítése. /Szoversen-sztvovanie formi naucsnogo dokumenta/ - BLAGININ, V.Sz. - KUDRINA, Z.M. = Naucno-Tehnicsezskaja Informacija, szerija 2. 1967. 1.sz. p.12.

A tudományos eredményeket továbbra is elsősorban a folyóirat-cikkek fogják közölni, ezért fontos annak megvizsgálása, hogy ezek a cikkek mai alakjukban milyen mértékben felelnek meg olvasóiknak. A műszaki folyóiratok cikkeinek szokásos felépítése: cím, annotáció, bevezetés, tárgyalás, következtetések, irodalomjegyzék, esetleg függelék. Összesen 300 /vegyesen szovjet és idegen/ cikket vizsgáltak meg, ezek közül 240 szokásos felépítésű volt, az átlagos terjedelem /0,45 szerzői iv/ megoszlása a következő: 3 % annotáció, 13 % bevezetés, 76 % tárgyalás, 8 % következtetések. A cikkekről 72 mérnök véleményét kérték ki, és a következő válaszokat kapták: a cím általában megfelel a cikk tartalmának /a megkérdezettek 98 %-a szerint/ az annotáció elég jó általános tájékoztatást ad /67 %/, a bevezetés nem tartalmaz semmi újat a megkérdezettek 50 %-ának, a tárgyalásban közölt információt 62 mérnök teljes mértékben vagy részben hasznosította, 23-an túlságosan rövidnek, 12-en viszont túlságosan hosszúnak tekintették a szöveget, az ábrákkal 86 %-ban meg voltak elégedve, a következtetésekben a megkérdezettek 62 %-a nem talált új információt. Végeredményben az derült ki, hogy a mai tudományos cikkek közül majdnem minden másodikban talál valamilyen kifogást az olvasó és, hogy általában minden cikk terjedelme 15-20 százalékban felesleges.

/Szabó Gy./

88/67

002.62:621.56/.59

Kriogéntechnikai Információs Központ Kolorádóban. /Services d'information et de documentation scientifiques. Cryogenic Data Center, Boulder, Colorado, Etats-Unis d'Amerique/ = Bibliographie, Documentation, Terminologie, 7.k. 3.sz. 1967.máj. p.72.

Az USA szabványügyi hivatalának Boulder-i laboratóriuma mellett működik a Cryogenic Data Center /Kriogéntechnikai Információs Központ/, amelynek két fő irodája van: az egyik, az adatgyűjtő iroda, amely összegyűjti az adatokat, közleményeket az igen alacsony hőmérsékletű folyadékok hőközlésére, termodinamikai és termofizikai tulajdonságaira, és azokról kritikai analízist készít; második a dokumentációs iroda, amely az első szerepét kiegészíti: beszerzi, katalógizálja, kódolja a szövegeket, valamint közlést teszi az első iroda által feldolgozott adatokat. Az adatok kezelésének műveletei nagy részben gépesítettek. A központnak két fő szolgáltatási módja van: a/ az aktuális felvilágosító szolgálat, amely katalógusban adja ki a kriogéntechnikára vonatkozó legújabbban megjelent közleményeket; b/ kérésre történő bibliográfia szolgáltatás, amelyeknek elkészítésére több mint 40 000 jelentésből, szakirodalmi cikkből és szabadalmakból álló bázis áll rendelkezésre.

/Korbuly S./

89/67

019.941.2:002.532.4:801.314

A másodlagos tudományos dokumentumok címének összeállítása. /Podgotovka zaglavij vtoricsnüh naucsnuh dokumentov/ - GOR'KOVA, V.I. - NAUMUCSEVA, K.I. = Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, szerija 2. 1967. 1.sz. p.9-11.

1961. óta egyre több gépi feldolgozásu permutációs tárgymutató, pl. KWIC-, KWOC-, WADEX-index jelenik meg, és ezeket sikeresen alkalmazzák szignaletikus tájékoztatásra és deskriptoros visszakeresésre is. Legnagyobb hibájuk az, hogy a címek nem mindig adják vissza kellőképpen a dokumentum tartalmát, a szinonim szavak megnevezítik a visszakeresést, elsikkadnak a tárgyszók közötti összefüggések, végül pedig meglehetősen terjedelmesek az így összeállított tárgymutatók.

A másodlagos dokumentumok címének gondos megszerkesztésével és a megfelelő tárgyszók jegyzékének összeállítása alapján tökéletesen lehet fel tárni a tartalmat, és ki lehetne küszöbölni a szinonimák előfordulását. Ezzel kapcsolatban a következő irányelveket lehet követni: 1. A cím szövege ne tartalmazzon értelmileg sem többet, sem kevesebbet, mint maga a dokumentum; 2. Lehetőleg a tárgyszók felhasználásával, minél kevesebb összekötő szöveggel kell megfogalmazni; 3. Ne legyenek benne bonyolult szerkezetek, amelyek megnevezítik a permutált szöveg megértését.

Hibás például egy Ivoltó szerkezet című referátum, mert magában a cikkben csak a kisfeszültségű készülékek ivoltójáról van szó. Tuláságosan általános címet adtak pl. egy másik referátumnak is /Uj

szerkesztési elvek a villamos hajtásban/, ugyanis a cikk a Westinghouse gyár által forgalomba hozott, egységes elemekből álló egyenáramu hajtást tárgyalja, tehát a címbe is fel kellett volna venni ezeket a kiegészítő jelzőket.

A legegyszerűbbnek látszana az eddigi tárgymutatókban már bevált kifejezések felhasználása, csak hogy ez túlságosan merev megkötevéseket jelentene, teljesen megváltoztatná az eredeti címet, és esetleg nagyon eltérne az információk igények megfogalmazásának követelményeitől. A visszakeresés mindig a tárgyszókon alapul, ezért nagyon fontos a megfelelő tárgyszavak kiválasztása és alkalmazása; ezeket a tárgyszókat a referáló folyóirat sorozataiból lehetne kiírni, és célszerű volna a megfelelő idegen nyelvű kifejezésekkel is kiegészíteni a jegyzéket. A szótár összeállítását a matematikai statisztika módszereire kell alapozni és gépesítéssel lehetne megkönnyíteni.

A többszavas kifejezéseket szétszakítja a permutálás, ezért helyettük inkább összetett szókat célszerű alkalmazni. A VINITI gyakorlatára szerint kerülni kell a címekben a rövidítéseket, a permutációs indexekben azonban el lehetne térni ettől a szabálytól, hogy ezzel is csökkenjen a terjedelem. A referálók és a szerkesztők általában kiegészítik a címek szó szerinti fordítását; ez nagyon előnyösnek bizonyult.

/Szabó Gy./

90/67

347.779.1/100//492.611/

A hágai Nemzetközi Szabadalmi Intézet /Institut International des Brevets/ /Das Internationale Patentinstitut /Institut International des Brevets/ in Den Haag/ - GRAF, G. = Nachrichten für Dokumentation, 17.k. 3.sz. 1966.jun. p. 61-63.

A hágai Nemzetközi Szabadalmi Hivatal /IIB/ 1947-ben jött létre és munkájában jelenleg 9 ország vesz részt. Az Intézetnél 135 mérnök dolgozik 18 szakterületnek megfelelő csoportokban. A munkatársakat nem az egyes országok delegálják, hanem pályázat és mélyreható szakmai vizsga alapján választják ki őket. Az IIB ujdonságvizsgálatokat végez a francia és svájci Találmányi Hivatalok részére, segítséget nyújt a holland Találmányi Hivatalnak és egyéni megkeresésre is végez munkát. Az ujdonságvizsgálatok lefolytatására rendelkezésére áll 6 millió szabadalom, mely 109 osztályba, 650 alosztályba és kb. 25 000 csoportba került besorolásra. Az anyag magába foglalja a német, angol, francia, svájci, holland, belga, luxemburgi és USA szabadalmakat, valamint jelentős mennyiségű fordítást a szovjet és japán szabadalmi anyagból. Ezen kívül 20 000 könyv és 1000 folyóirat előfizetés képezi a szakirodalmi bázist. Az IIB az információvisszakereső munkát gépesíteni kívánja, s ennek előkészítéseképpen kidolgozta a szabályzástechnika, a távbeszélőtechnika, a kenőanyagok s az analóg digitál konverterek témakörének tárgyszójegyzékét. E területeken már 120 000 dokumentumot jellemeztek tárgyszavakkal s az információkat lyukkártyákon rögzítették. Az információvisszakeresést egyelőre lyukkártyás gépparkkal végzik, s a be-

adott tárgyszókombinációt tartalmazó szabadalmak lajstromszámát, az ország megjelölését és a szakszámot tartalmazó jegyzéket adnak ki válaszképpen.

/Vásárhelyi P./

91/67

54/05/:002.5/:6:021

A Nemzeti Tudományos Alapítvány és a Könyvtári Tartalékalap Tanácsának pénzügyi juttatásai. /Grants from National Science Foundation and from Council on Library Resources/ = Library of Congress Information Bulletin, 26.k. 7.sz. 1967.febr. p.115-117.

A National Science Foundation /Nemzeti Tudományos Alapítvány/ 18 700 dollárt adott a Syracuse University's School of Library Science-nak /Syracuse-i Egyetem Könyvtártudományi Iskolája/ a "Kémiai folyóiratok felhasználtsága a Nuclear Science Abstracts-ben és a Chemical Abstracts-ben" c. téma kidolgozására. A tanulmány elsőrendű törekvése, hogy a referáló és indexelő intézmények vezetőit olyan adatokkal lássa el, melyek alapul szolgálhatnak adminisztratív döntésekre és nagyobb hatásfoku tervezésre, esetleg együttműködésen keresztül. A tanulmány végső célja, hogy a vonatkozó lapok a szakterületek irodalmát a leghatékonyabban tartalmazzák.

Ugyancsak a National Science Foundationtól a University of Colorado Libraries /Colorado Egyetem Könyvtárai/ 54 000 dolláros juttatásban részesültek annak, a tanulmányozására, hogy miként lehetne kifejleszteni egy olyan, együttműködésen alapuló könyvfeldolgozó központot, amely Colorado valamennyi támogatásban részesülő kollégiumi és egyetemi könyvtárát ellátná a szükséges szolgáltatásokkal. A vizsgálat közvetlen célkitűzése annak a feltárása, hogy egy feldolgozó központ, amely magában foglalja Colorado valamennyi egyetemi kutató intézetét, meg tudja-e javítani a könyvtárak használói részére az anyaghoz való hozzájutást az egész államban.

A Council on Library Resources 4470 dolláros juttatásban részesítette A.E. CHAPMAN-t, a Libraries et Rennselaer Polytechnic Institut /Rennselaer Politechnikai Intézet Könyvtárai/ igazgatóját és St.L.P. PIERRE-t, a Library Operations /Könyvtári Műveletek/ helyettes igazgatóját, hogy segítséget nyújtson a következő monográfia összeállításában: "System analysis and design as related to library operations." A könyv a Wiley kiadóvállalat "Information science series" c. sorozatában, 1967-ben jelenik meg azzal a szándékkal, hogy utmutatóul szolgáljon a rendszer elemzéshez, olyan módszerek, eljárások, eszközök kimunkálásához, melyekkel a könyvtárak működési problémákat tudnak elemezni és értékelni.

A New England Board of Higher Education /New England-i Felsőoktatási Hivatal/ 62 000 dollárt kapott a Council on Library Resources-tól - egy előző pénzügyi támogatás kiegészítőjeként -, hogy folytassa hat egyetem /Connecticut, Maine, Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island és Vermont/ könyvtára részére a Regional Library Cataloging and Processing Center /Regionális Könyvtári Katalógizálási és Feldolgozási Központ/ tervezését. A munka során megvizs-

gálják a számítógéppel végzett központi könyvfeldolgozás és katalógizálás használhatóságát. Erre azért van szükség, hogy megfelelő könyvtári kiszolgálást tudjanak biztosítani egy olyan korszakban, amikor az egyetemi hallgatók száma rohamosan nő, a szakismerettel rendelkező könyvtárosok száma pedig elégtelen.

/Dáczér É./

92/67

547:001.4:801.316.4

A szerves kémia nomenklaturájának nyelvészeti leírása. /K lingviszticeszkomu opiszaniju nomenklaturu organiceszkoj himii/ - LANGLEBEN, M.M. = Nauceno-Tehnicoszskaja Informacija, szerija 2. 1967. 1.sz. p.13-22.

A vegyületek jelölésrendszere közel áll a természetes nyelvekhez, de a kémiai nomenklatura fordítását, vagyis szemantikai formalizálását nagyon megnehezíti az a tény, hogy nem ismeretes mondatának formális leírása. Az itt javasolt formális mondatban a szerves vegyületek nomenklaturájára vonatkozik, és az így megszerkesztett ún. L nyelv grammatikája a természetes nyelvek grammatikájának felépítését követi. A kémiai kifejezéseket szintetizáló grammatika olyan struktúrájú nyelvet eredményez, amelynek sok közös vonása van a természetes nyelvekkel. Mondattani egységeinek kétféle, egymás fölé rendelt szintje a szavak és a mondatok szintjével azonosítható, ragozási rendszere a ragok és előljárók rendszeréhez hasonló.

Az L nyelv leírásához a megfelelő szemiotológiai terminológia hiányában a nyelvészeti terminológiát kellett felhasználni, de kisé más értelmezésben. E nyelv szempontjából a kémiai nomenklatura kifejezései három osztályba sorolhatók, mégpedig az L nyelv szavainak vagy mondatainak felhasználásával épülnek fel. A természetes nyelvek szempontjából az első két osztályba tartozó kifejezések nem különböztethetők meg egymástól, az L nyelvben azonban a kifejezések szintézise során ez a két szint a grammatikai eszközök és az eredeti szótár tekintetében lényegesen különbözik egymástól: az első szintnek megfelelő kifejezések a kiindulási morfémákból tevődnek össze, és alapul szolgálnak a második szintnek megfelelő kifejezések szintéziséhez. Az első szinten a helyes kifejezések agglutinatív vagy fúziós struktúrájuk, a második szinten a inkorporáció jellemzi a kémiai nomenklaturát. A szintézisnek ez a két szintje azonos a szűkebb értelemben vett alaktannal és mondatannal.

Az L nyelv ábécéjének elemei a cirillbetűk, a latin és a görög ábécének egy része, az arab számjegyek, a kötőjel, a vessző, a pont, a kettőspont és a kétféle zárójel. A szavak kilenc típusba sorolhatók, és részben szabályosak, vagyis a morfémákból képezhetők, részben pedig rendhagyók vagy "triviálisak". A közölt grammatikai szabályok nem adják meg minden szerves kémiai kifejezés leírását, nagyon sok kifejezést a természetes nyelv szabályai szerint kell megszerkeszteni.

/Szabó Gy./

93/67

621.397.222:778.14.071

Eredeti bizonylatok vagy mikrofilmképek távközlése a Remstar-rendszerrel. /Fernübertragung von Original-Belegen oder Mikrofilmbildern mit dem Remstar-System/ = Reprographie, 7.k. 4.sz. 1967. apr. p.71.

A Remington Rand G.m.b.H. Kardex osztálya új rendszert mutatott be eredeti bizonylatok és mikrofilmképek távközlésével kapcsolatban. Ezzel a módszerrel a különböző munkahelyeken feldolgozásra kerülő bizonylatok a központi archivumon keresztül bármikor megtekinthetők és lemásolhatók. Ezáltal az archivum mindig teljes marad és az adatok kikeresési és továbbítási ideje lényegesen megrövidül.

Képtávitelre alkalmas bármilyen eredeti dokumentum vagy 16 és 35 mm-es mikrofilm. A központi archivum adójához tetszés szerinti mennyiségű monitor csatlakoztatható, melyekhez automatikus másolóberendezés is kapcsolódik. A másológép a képernyőn megjelenő képről azonnal másolatot készít.

A képtávitel a televízió elvén alapul, de a szokásos 625 sor helyett 875 sorral dolgozik. Így biztosítják a jobb, egyenletesebb képminőséget a különböző fajta papírok és írárok másolásánál.

/Gara A./

651.926:658.3-057

A fordítás mint foglalkozási ág. /Translation - a profession/ - WEIS, E. = Babel. International Journal of Translation, 13.k. 1.sz. 1967. p.14-22.

A Fédération Internationale des Traducteurs /Fordítók Nemzetközi Szövetsége/ 1966. augusztusban Lahtiban /Finnország/ tartotta 5. kongresszusát; itt hangzott el a fenti előadás is.

Az előadás címe arra kíván utalni, hogy a "fordítás" kétségkívül foglalkozási ág, mivel szerte a világon sok ember fordítóként működik. Ennek ellenére meglepő, hogy a kongresszus alkalmával közreadott broszúra a fordításról elsősorban mint művészi pályáról beszél és csak másodsorban emliti foglalkozásként. Az angol "profession" szó értelmezése igen széleskörű, az elhivatástól az alkalmazottig több mindent jelent, de szűkebbre fogva értelmezési körét, jelentése kapcsolatos valami statusszal, jogi vonatkozásokkal. A probléma tisztázásához az előadó megvizsgálta a "Dictionary of occupational titles. 1939." /Foglalkozási címek szótára/, továbbá "CATFORD, J.C.: A linguistic theory of translation. 1965" /A fordítás nyelvészeti elmélete/ c. könyveket, ahol a fordítást mint tevékenységet definiálják anélkül, hogy utalnának a fordítás foglalkozás-, vagy hivatásszerű voltára. A közalkalmazottak besorolási táblázatában "félhivatalos elfoglaltság"-ként alosztásba sorolva szerepel a fordítás.

Az előadás részletesen elemzi az irodalmi és a tudományos, műszaki fordítás közötti különbséget. Ez azért is indokolt, mert a fordítás 9/10-e tudományos és műszaki tárgyú.

Általános vélemény, hogy a tudomány nyelve nemzetközi. Valóban a modern civilizációnak a világ nyelveire gyakorolt hatása következtében egy közös szemantikai alrendszer látszik kifejlődni, ami könnyíti a műszaki fordítók dolgát. Ugyanakkor e jelenség elősegíti a gépi fordítás ügyét is. A tudományos és műszaki fordításnak tulajdonképpeni kritikus pontja nem a nyelvi, hanem a tartalmi vonatkozás. Vagyis, ha a fordító nem szakember a fordítandó szöveg szakterületén, kellő nyelvismeret birtokában sem tud eleget tenni a szakszerű fordítás követelményeinek. Ezen kívül állandóan művelnie kell magát, mintegy első kézből kell kapnia szakterülete köréből a legfrissebb információkat.

A műszaki fordítás másik sajátossága - ami a fordítás nyelvi egyezőségéből fakad, - hogy munkája mérhető, előírható, normázható. Összegezve tehát a műszaki fordítás: foglalkozás, míg vele szemben az irodalmi: hivatás.

/Dácz É./

95/67

655.28:681.31

Áttekintés a számítógépek felhasználásáról a kereskedelmi célu kiadói tevékenység során. /State of the art of computers in commercial publishing/ - MARKUS, J. - American Documentation, 17.k. 2.sz. 1966.ápr. p. 76-88.

A számítógépek felhasználásával a nyomdagépek részére ma már sok esetben nemcsak gyorsabb, hanem olcsóbb is az anyag előkészítése, mint a hagyományos szedési eljárások alkalmazása esetén. A kéziratok gépi nyelvre történő átfordítása lyukszalagos írógépek, kártyalyukasztók vagy optikai olvasó berendezések felhasználásával történhet. A Farrington és Control Data Co. olvasóberendezések ára nagyobb kiadóvállalatok számára kifizetődővé teszi e berendezések használatát. Az elektronikus számítógépek közül jelenleg operatív munkára a legnagyobb számban IBM 1620 típusu berendezéseket használnak /kb. 20-30 dolgozik nyomdai munkákon/, majd az RCA 301 típus következik. Egyes vállalatok, mint pl. a Documentation Inc., a Rocappi stb. bér munkában vállalnak szedést számítógéppel. Számos program áll már rendelkezésre, s most általánosan felhasználható programok írásán és forgalombahozatalán fáradozik a National Computer Analyst és az RCA cég. A szerző részletesen elemzi e programokkal szemben támasztott követelményeket és azok megoldását. A számítógép által szolgáltatott kimenő információt hagyományos szedőgépek vezérlésére, fényszedőgépek /különösen a Photon cég ZIP és 713 típusu berendezéseinek/ működtetésére, katód sugárcsőves kimenet előállítására lehet felhasználni. - A cikk néhány konkrét gyakorlati alkalmazási példát is ismertet.

/Vásárhelyi P./

96/67

659.25.011.54:621.039

Számítógépes tájékoztató szolgálat az atomfizika és az alkalmazott technológia területén. /Computer aided information service for nuclear science and technology/ - ROLLING, L.N. = Journal of Dokumentation, 22.k. 2.sz. 1966.jún. p. 93-116.

1966. évben kezdte meg működését Brüsszelben az EURATOM gépesített tájékoztató szolgálata. A feldolgozott szakterület nemcsak a teljes atomfizikát, hanem határterületeket is magába foglal. A feldolgozás körébe bevonják valamennyi dokumentumot, ami az érintett területen 1947. óta megjelent. A kiinduló anyag így 350 000 dokumentum, az évenkénti gyarapodás mintegy 120 000 dokumentum. Nem csupán a folyóiratokat és könyveket dolgozzák fel, hanem a szabaddalmakat, kongresszusi előadásokat és disszertációkat is. A dokumentumok referátumait 95 %-ban a referáló folyóiratoktól veszik át, míg az újabb dokumentumok esetében 3 új, az EURATOM által támogatott referáló kiadvány anyaga szolgáltatja majd a feldolgozás anyagát. - Az EURATOM tezaurusza 4500 deszkriptort tartalmaz, s egy dokumentumot jellemző valamennyi deszkriptort fel kell használni az indexelés során. Így általában 15 deszkriptort használnak dokumentumonként. A központ munkatársai között 12 egyetemet végzett szakember van, 3,3 nyelv átlagos nyelvismerettel és 9,5 év átlagos gyakorlattal az atomfizika terén. Ezenkívül 50 különböző egyetemről dolgoznak be külső munkatársak. - A központ IBM 360-as számítógéppel dolgozik, melynek központi memóriája 65 000 szó kapacitású, 12 mágnesszalag egysséggel, 2 mágnesszalag egysséggel, 1 gyorsnyomtatóval és kártya be- és kimenettel rendelkezik. Részletesen ismerteti a megoldással kapcsolatos elvi kérdéseket és technikai eljárásokat.

/Vásárhelyi P./

97/67

659.25.011.54/73/:54

A tájékoztatási szolgáltatások új formái az amerikai kémiai referáló szolgálatnál. /Novúje vidú informacionnogo obsluzsivani-ja v amerikanszkoj referativnoj szluzsbe po himii/ - BEJKEK, D.B. = Naucsno-Tehnicoszskaja Informacija, 1966. 4.sz. p.20.

Az amerikai kémiai referáló szolgálat 1965-ben a Chemical Abstracts c. kiadványon kívül új szolgáltatásokat indított: 1. Közreadja a Chemical Abstracts referátumait mikrofilmen. Az 1907-64. között megjelent teljes anyagot mikrofilmre vették, a visszakereshetőség érdekében a Miracode rendszernek megfelelő kódokkal látták el és 253 tekercsben közreadták. Minden 6 hónapban megjelentetik a legutóbbi anyagot tartalmazó kiegészítéseket; 2. a Chemical Titles gyorsátjékoztatóban megjelenő anyagot mágnesszalagra rögzítve is forgalomba hozza. A mágnesszalagok már akkor postázhatók, amikor a számítógépes uton előállított Chemical Titles nyomdai sokszorosítása megkezdődik. IBM 1401 és IBM 1410 típusú számítógépekre kész információvisszakereső programot is tudnak biztosítani a mágnesszalagon felgyülemelő nagymennyiségű anyag feldolgozásához, mely így a felhasználó vállalat saját gépén, saját igényeinek megfelelően történhet; 3. a referáló szolgálat Chemical Biological Activities címen új kiadványt is indított, melynek minden számát gépi uton elő-

állított szerzői, valamint molekuláris formulák és tárgyszavak szerinti indexszel látják el.

/Vásárhelyi P./

98/67

681.327.4

Az adatok rögzítésére és a lyukszalagok elektronikus adatfeldolgozógépekkel történő feldolgozására szolgáló újabb lyukszalagos berendezések. /Neuere Lochstreifengeräte für die Datenaufnahme und die Verarbeitung von Lochstreifen mit elektronischen Datenverarbeitungsanlagen/ - NATALIS, G. = Nachrichten für Dokumentation, 17.k. 3.sz. 1966.jun. p.84-92.

A lyukszalag a lyukkártyával szemben dokumentációs alkalmazás esetén számos előnnyel rendelkezik: az adatok rögzítése nem fix-mezős rendszerben történik, s így könnyebb a változó hosszúságú adatok lyukasztása, nagyobb az alkalmazható jelek száma, a rendezési szempontokat képviselő adatokat nem kell ismételtelen belyukasztani, a szalagok anyaga ellenállóbb és gyűrődés, nedvesség stb. kevesebb zavart okoz, mint a lyukkártyáknál. A lyukszalagra rögzített információk egyszerűen átvihetők lyukkártyákra is. Az információhordozók kihasználásában mutatkozó különbséget a következő adatok illusztrálják. Bibliográfiai információk lyukasztása esetén, ha elektronikus számítógéppel kívánunk feldolgozó munkát végezni, s szerzőt, címet, kiadót stb., valamint legalább 2 tárgyszót kívánunk rögzíteni, akkor 1 tekercs szalagra 600 dokumentum adatait rögzíthetjük, míg ugyanehhez 3000 lyukkártyára lenne szükség a kártyák rossz kihasználása következtében. Bonyolultabb, pl. szabadalmi információk rögzítése esetén a kártyák kihasználása még rosszabb: míg 1 tekercs szalagra 649 szabadalom jellemző adatait lehet belyukasztani, itt már 5192 kártyára lenne szükség. Részletesen ismerteti a kereskedelembe kapható lyukszalagos adatrögzítő és konvertáló berendezéseket, közli a lyukszalagtechnikával foglalkozó cégek nevét és címét s e területre vonatkozólag értékes bibliográfiát ad.

/Vásárhelyi P./

99/67

77.023.417.3

Az Agfa-Gevaert A.G. új gyorselőhívó eljárása, az ún. Rapidoprint eljárás. /Rapidoprint- das neue Schnellentwicklungs-Verfahren der Agfa-Gevaert A.G./ - BENCK, F. = Reprographie, 7.k. 2.sz. 1967.febr. p.21-24.

A Rapidoprint elnevezésű gyorselőhívó eljárás az ismert "két-füzdős" eljárással azonos, alkalmazásához három dolog szükséges:

1. készülék,
2. speciális vegyszerek,
3. speciálpapírok.

A kétfüldős eljárás abban különbözik az egyéb eljárásoktól, hogy alkalmazása rendkívül sokoldalú. A Rapidoprint készülékek 16, 38, 54, 90 és 116 cm szélességű papírok kidolgozására alkalmasak. A készülékek villamos hajtással működnek, a tekercsapapírt hengerpárok között továbbítják.

Az eljáráshoz szükséges papírok lehetnek nyomdatechnikai, másoló és nagyítópapírok, - transzparens, fényes és matt minőségben a szokásos négyféle gradációval.

Az eljárás hátránya, hogy a másolatok élettartama kb. 5 év. Ez időn túl sárgulás következik be, amely megakadályozható utólagos fixálással és mosással. Az utókezelés akár évek múlva is történhet, de a sárgulás bekövetkezése előtt.

A Rapidoprint eljárás különösen jól alkalmazható mikrofilmek, tehát rajzok, információs anyagok nagyításainak kidolgozásánál, mert a szükséges papírok A/O-ás méretig beszerezhetők. Nagy példányszám nagyítása esetén az első példány transzparens papírra nagyítható, melyről további másolatok olcsó fénymásoló eljárással készíthetők.

Grafikai üzemekben a Rapidoprint papírok mértéktartásuk miatt jól használhatók. Alkalmazásra kerül még a kriminalisztikában, az ipari fényképezésnél, mikroszkópikus fényképezésnél, anyagvizsgálatoknál és a tudományos fényképezés csaknem minden területén.

/Gara A./

100/67

778.14.681.62/.64

Újszerű fogvasztási anyagok a reprográfiaiban és a mikrofilm-technikában. /Neuzeitliche Verbrauchsmaterialien für die Reprographie und die Mikrofilmtechnik/ - WILSON, T. = Reprographie, 7.k. 4.sz. 1967.ápr. p.68-70.

A reprográfia területén az utóbbi 12 hónap alatt több változás történt, új készülékek és eljárások születtek, ismert anyagokat újszerű módon használnak fel.

A Kodak cég új ofszet fóliája litográfiai célokra alkalmas, direkt felvétel készíthető 1 perc alatt fényérzékeny anyagra, amely sötétkamra kezelést igényel. A Kalvar film alkalmazásával olyan mikrofilm és mikrokártya felvevőgépeket gyártanak, melyekkel a felvétel után a filmet meleg hatására azonnal kidolgozzák.

Az új PCMI mikrofilmmezési rendszerrel 3200 db A/4-es dokumentum egy 105 x 148 mm-es mikrokártyára fényképezhető. A 250-szeres kicsinyítésű dokumentumok megfelelő olvasókészülékkel jól olvashatók. Hasonló az USA-ban bevezetett Micro Vue eljárás, mellyel 10 000 dokumentum helyezhető el egy 10 x 12 cm-es lemezen.

Egy amerikai cég olyan szerves anyagból készített emulziót, mely filmre vagy papírra alkalmazva, ultraibolya fény hatására a megvilágítással egyidejűleg előhívódik.

Angol-amerikai közös produkció az az elektrosztatikus mikrofilm nagyítógép, mellyel szükség szerint negatívról negatív, vagy negatívról pozitív nagyítás készíthető.

/Gara A./

101/67

778.14.071:002.513

A mikrofilmlap fejlődése az USA-ban. /Die Entwicklung der Microfiche in der USA/ - BRADY, F.N. - VALLEY, S. = Reprographie, 7.k. 2.sz. 1967.febr. p.27-28.

A mikrofilmkártya /microfiche/ az utóbbi időben egész sor új területen került felhasználásra. Ezek közül megemlíthető ritka könyvek, folyóiratok, katalógusok, használati utasítások mikrofilmkártya formájában történő publikálása. Kiemelkedő a kórházi és ipari igénybevétel is. A kórházakban a kórtörténeteket mikrofilmkártyákra fényképezik, így a szükséges adatok sokkal gyorsabban megtalálhatók, mert a tároláshoz kis raktérterület elégséges. Az eredeti filmkártyák mindig az archivumban maradnak; ezekről a napi munka részére diazo másolatok készülnek, melyeket az érdeklődőknek rendelkezésre bocsátanak.

Egyes kórházakban mikrofilmkártya alkalmazásával egy év alatt, személyzeti és anyagkiadásban 10 000 % megtakarítást értek el.- Az iparban, különösen a rakétaiparban nagy nehézséget, sok munkát és kiadást jelentett nagy példányszámu, terjedelmes anyagvizsgálati jelentések összeállítása, bekötése, szétküldése. Ez a munka mikrofilmkártyák segítségével lényegesen egyszerűbb lett és a költségek 50 %-kal mérséklődtek.

A mikrofilmkártya alkalmazását még a következő területeken tervezik és készítik elő:

1. Bankoknál szereplő jelzalog kölcsönök kicsinyítése mikrofilmkártyára,
2. Betegbiztosítás és kapcsolatos kórtörténet,
3. Közigazgatási és jogi okmányok,
4. Gyógyszergyarak ajánlatai új gyógyszerek bevezetésére,
5. Filmezett rajzok 35 mm-es és 16 mm-es mikrofilmről mikrofilmkártyára történő egyesítése,
6. Vevők és gyártmányok szerint kartotékkártyák mikrofilmkártyára fényképezése, 200 db egy lapra.

A mikrofilmlap előállítására háromféle módon lehetséges: síkfilm-felvevőgéppel, Micro-Folio eljárással és kézi felragasztással.

/Gara A./

102/67

778.14.072:651.838.4:676.815

A mikrofilm-lyukkártya rendszer alkalmazási területei, készülékek, szervezés és gazdaságosság. /Das Mikrofilm-Lochkartensystem, Anwendungsgebiete, Geräte, Organisation und Wirtschaftlichkeit/ - SCHEFFEL, W. = Reprographie, 7.k. 3.sz. 1967.márc. p.40-42.

A mikrofilm-lyukkártya rendszer célja az információk gyorsabb, jobb, olcsóbb hozzáférhetőségét, sokszorosítását, terjesztését biztosítani. A rendszer alapja a 35 mm-es film, összeköttetésben a gépi lyukkártyával. A filmet lyukkártyába montírozzák, majd lyukasztják, azaz adatokkal látják el és ezután diazo vagy kalvar eljárással sokszorosítják.

A lyukkártyába montírozott filmekről nagyítások készíthetők olvasó-nagyítógéppel, vagy elektrofényképezéssel normál irodai, esetleg emulzióval bevont papírra. A nagyítások készülhetnek még hagyományos fotoeljárással fotopapírra vagy diazoeljárással fénymásoló papírra is. Különösen jól használható a mikrofilm a rajzdokumentáció területén, mert megkönnyíti a rajz változtatások elvégzését.

A lyukkártyába montírozott film megoldja az információfeldolgozás szervezésének sok problémáját, mert egységesíti a különböző nagyságú információ hordozókat, megkönnyíti kezelésüket, sok helyet takarít meg és alacsony költség mellett sokszorosítható. Rentabilitása könnyen lemérhető a különböző költségek tekintélyes csökkenése következtében.

0:0